

Ulf Jakobsson
Göran Normann

UTVECKLINGEN AV HUSHALLENS INKOMSTER EFTER SKATT 1974-1975
Effekter av Hagauppgörelse, kommunala skattehöjningar och löneökningar

Särtryck ur: Industrikonjunkturen. Hösten 1974
Utgiven av Sveriges Industriförbund

Innehåll

1. Inledning
 2. Hagauppgörelsen
 3. Ytterligare stimulans
 4. De enskilda hushållens köpkraftsutveckling
 5. Hushållssektorns samlade köpkraftsutveckling
- Tillägg till Bilaga C
Referenser

UTVECKLINGEN AV HUSHALLENS INKOMSTER EFTER SKATT 1974-1975

Effekter av Hagauppgörelse, kommunala skattehöjningar och löneökningar.¹⁾
av Ulf Jakobsson och Göran Normann

1. Inledning

Ett centralt ekonomiskt-politiskt problem under 1970-talet har varit att löntagarna mött stora svårigheter när de genom avtalsförhandlingar eller ökade arbetsinsatser försökt höja sina reala disponibla inkomster. Det reala utbytet av inkomstökningar har varit lågt. Orsaker till detta utbytesproblem är dels den höga inflationstakten och dels skattesystemets höga progressivitet. Den höga, och under 1970-talet växande progressiviteten, är i sin tur ett resultat av att skattesystemet används i inkomstutjämnande syfte.

Den väg regeringen valt för att öka utbytet av avtalsmässiga löneökningar är att komplettera avtalsrörelserna med skattesänkningar. Skattesänkningarna kan därvid avpassas så att progressiviteten och därmed inkomstutjämnningen lämnas oförändrad eller t o m ökas. Metoden användes i 1973 års avtalsrörelse, där en kraftig sänkning i inkomstskatten endast i viss mån motverkades av en samtidig höjning i arbetsgivareavgifterna. Den s k Hagauppgörelsen i somras innebär ätt samma metod kommer att användas i samband med årets avtalsförhandlingar.

2. Hagauppgörelsen

Den skatteutredning, som tillsattes 1972 med uppgift att granska vårt skatte- och transfereringssystem, fick hösten 1973 genom tilläggsdirek-

¹⁾ De beräkningar som presenteras avser genomgående slutligt påförd skatt. Hänsyn tas därmed inte till differensen mellan preliminärskattebetalningar och slutlig skatt. Beräkningarna avser enbart effekter av förändringar i skattesystemet.

tiv i uppgift att presentera en provisorisk skatteomläggning för 1975. Man presenterade sitt förslag under våren 1974 i betänkandet: "Förslag till skatteomläggning m m" (SOU 1974:20). I utredningens sammanfattning av förslaget angavs att den personliga inkomstskatten skulle sänkas med 4,7 miljarder kr. Man föreslog också att denna sänkning skulle finansieras med höjningar i dels arbetsgivarnas sjukförsäkringsavgifter (+ 2.3 procent) och dels den allmänna arbetsgivareavgiften (+ 1.3 procent). Dessa höjningar beräknades ge 4,7 miljarder i ökade skatteintäkter. Den föreslagna reformen presenterades alltså som om den i sin helhet skulle ge oförändrade skatteintäkter.

Utredningens rekommendationer vad gäller reformens finansiering kritiserades under våren och försommaren av de borgerliga oppositionspartierna. I samband med överläggningar på Haga slott i augusti nåddes emellertid en kompromiss mellan regeringen och folkpartiet. Resultatet av denna uppgörelse blev, vad gäller sänkningen av inkomstskatten, att man enades om att genomföra utredningens förslag. Reformen skulle emellertid finansieras genom höjningar i arbetsgivarnas socialförsäkringsavgifter för sjukförsäkring (+ 3.2 procent) och folkpensionering (+ 0.9 procent).

Skatteutredningens presentation av förslaget ger alltså intrycket att det inte skulle ge upphov till någon effekt på budgetsaldot. De förändringar i reformens finansiering som blev resultatet av Hagaförhandlingarna ändrar ej detta intryck. En fullständig bild av förslagets effekter på hushållens disponibla inkomster under 1975 erhåller man emellertid först när man anlägger ett dynamiskt perspektiv på löne- och skatteutvecklingen. En grundläggande tanke för tilläggsdirektivens författare var sannolikt att ökningarna i arbetsgivareavgifterna skulle avräknas från det tillgängliga utrymmet för löneökningar under 1975. Löntagarorganisationerna skulle alltså låta sig nöja med en ca 4 procent lägre löneökning än vad som enligt EFD-modellen skulle vara det totala löneutrymmet. I stället skulle dessa 4 procent över-

föras direkt på löntagarna i form av sänkningar i den direkta skatten. Därmed undgår löntagarna den skatt man annars tvingats betala på de avräknade 4 procenten av löneutrymmet, dvs 2 ä 2,5 miljarder kr. Detta ger alltså en lösning på det utbytesproblem vi nämnde inledningsvis.

Under förutsättning att löntagarorganisationerna accepterar avräkningsförfarandet kan vi dra den preliminära slutsatsen att den skattepolitiska reformen kommer att reducera statens skatteintäkter med 2,5 ä 3 miljarder kr år 1975, jämfört med fallet att 1974 års skattesystem hade fått gälla även detta år.

3. Ytterligare stimulans

Utredningens förslag till sänkning av inkomstskatten innehöll följande huvudpunkter:

- (1) slopande av sjukförsäkringsavgiften
- (2) borttagande av avtrappning i grundavdraget
- (3) en skatteavräkning på 250 kr för alla personr i aktiv ålder, vilkas taxerade inkomster understiger 36.000 kr/år.

Dessutom föreslogs vissa justeringar i statsskatteskalen. Avdrag för den sjukförsäkringsavgift som betalades 1974 skall få göras vid 1976 års deklaration, som avser 1975 års inkomster.

I de tabeller som sammanfattar förslaget innebär tog utredningen emellertid ingen hänsyn till att avdraget för sjukförsäkringsavgiften enligt majoritetens uppfattning skulle vara kvar 1975. Detta betyder att skattesänkningen för 1975 framställdes som lägre än vad den skulle bli med utredningens förutsättningar (bl a kommunal utdebitering på 24 kr). Presentationen motiverades med att man ville ange effekten när omläggningen fått sitt slutliga utseende. Motiveringen verkar egendomlig, eftersom förslaget uttryckligen betecknades som ett provisorium. En diskussion kring behovet av en ny skatteomläggning har för övrigt redan inletts.

I tabell 1 anges utredningens presentation av förslagets effekter i olika inkomstlägen (kolumn 1). Skattesänkningarna är som synes överlag ganska stora. De blir emellertid ännu större när man studerar vad förslaget kommer att innebära 1975 med kvarvarande avdrag för sjukförsäkringsavgifter (kolumn 2). I inkomstläget 30.000 kr anger skatteutredningen att skattesänkningen blir 782 kr, medan den i själva verket blir 1.072 kr år 1975. Vid inkomstnivån 70.000 kr är motsvarande siffror 2.214 kr respektive 2.904 kr.

Tabell 1 Skattesänkningar vid skatteutredningens förslag med slopat respektive bibehållet avdrag för sjukförsäkringsavgifter 1975.

Arbetsinkomst 1.000 tal kr	Utredningens förslag	
	utan avdrag	med avdrag
10	547	677
20	619	809
30	782	1 072
40	1 335	1 745
50	2 142	2 682
70	2 214	2 904
100	2 028	2 818

Anm. 1 Tabellen avser löntagare utan förvärvsavgifter och skatt hemmakeavdrag (skattereduktion på 1.800 kr). Kommunal utdebitering 24 kr.

Anm. 2 Beräkningarna är hämtade ur skatteutredningens betänkande SOU 1974:20 (jfr tabell 8:2 och texttabell sid 141).

Inte heller i beräkningarna av förslagets effekter på makronivå tog man hänsyn till att avdraget behålls 1975. Detta betyder att skattesänkningens storlek underskattades med ca 2 miljarder kronor. Därför kommer Hagsuppgörelsen tagen för sig att öka hushållens inkomstsumma med totalt 4,5 å 5 miljarder kronor i stället för med 2,5 å 3 miljarder kronor som vi preliminärt angav i föregående avsnitt.

Alla utredningens beräkningar bygger på antagandet att den kommunala utdebiteringen är oförändrad mellan 1974 och 1975. Det är emellertid helt klart att så ej blir fallet. Frågan är då i vilken utsträckning kommunala utdebiteringshöjningar kommer att reducera de statliga skattesänkningarna.

4. De enskilda hushållens köpkraftsutveckling

a) Effekter av höjda kommunalskattesatser

Bilden av vad som är att vänta inför 1975 vad gäller primärkommunernas och landstingens utdebiteringshöjningar, håller nu på att klarna. För Stockholms län diskuteras höjningar på totalt sett mellan 1:50 och 2:50 per skattekrona. I tabell 2 redovisas hur Hagauppgörelsens skattesänkningar påverkas av olika höjningar i kommunalskattesatserna. En utdebiteringshöjning med 2 kr reducerar t ex vid inkomstnivån 30.000 skattesänkningen från 1.087 kr till 596 kr. Vid inkomstnivån 70.000 kr minskar skattesänkningen från 3.003 till 1.721 kr. Även om sålunda skattesänkningarna reduceras kraftigt blir det en hel del över. Man kan t ex jämföra med att skattereformen 1973 gav 900 kr i normala inkomstlägen.

Tabell 2 Effekter på Hagauppgörelsen av höjningar i de kommunala skattesatserna. Bibehållet avdrag för sjukförsäkringsavgifter.

Inkomst före skatt 1.000 kr	Skattesänkning i kronor jämfört med 1974 års system			
	Kommunal utdebitering			
	24:25	+1:50	+2:00	+2:50
10	687	614	589	565
20	802	582	509	436
30	1 087	719	596	473
35	1 428	986	839	691
40	1 753	1 288	1 116	944
50	2 789	2 125	1 903	1 682
70	3 003	2 041	1 721	1 400
100	2 890	1 478	1 008	537

Anm. 1 Tabellen avser löntagare utan förvärvsavdrag och s k hemmakeavdrag.

Anm. 2 Beräkningarna är utförda med en uppdaterad version av den simuleringsmodell som redovisas i Jakobsson & Normann (1974a).

Det är av intresse att notera att skatteutredningens presentation av reformen (jfr tabell 1 ovan, kolumn 1) angav skattesänkningar av samma storleksordning som det slutliga utfallet kommer att bli vid en kommunal skattehöjning på 1:50. Man frågar sig därför om utredningen förutsåg kraftiga kommunala utdebiteringshöjningar under 1975 och därför ville undvika att ge förslaget en presentation som ingav alltför stora förhoppningar om skattesänkningar.

b) Effekter av löneökningar

Utvecklingen under 1975 av en löntagares inkomst efter skatt är förutom av skattesänkningen beroende av löneökningens storlek. Avgörande för en löneökningens effekt på inkomsten efter skatt är i sin tur elasticiteten i inkomsten efter skatt (e) vid den aktuella inkomstnivån. Om e är 0,8 kommer en ökning i lönen med 10 procent att öka den disponibla inkomsten med 8 procent. I tabell 3 anger vi e 's storlek i olika inkomstlägen och vid alternativa antaganden om kommunal utdebitering.¹⁾ Man observerar t ex att e är 0,67 vid inkomstnivån 70.000 när den kommunala utdebiteringen är 25:75. I tabell 3 anges också för olika inkomstlägen och kommunalskattesatser den procentuella ökning i inkomsten efter skatt som skatteomläggningen ger (d).

1) Elasticiteten i inkomsten efter skatt (e) är ett progressivitetsmått som är mycket användbart när det gäller att göra jämförelser mellan inkomstutjämnningen i olika skattesystem (se Jakobsson & Normann (1974 a) kap 3). Skatteutredningens förslag har ur fördelningspolitisk synvinkel granskats i Jakobsson & Normann (1974 b).

Tabell 3 Skatteomläggningens effekter vid olika höjningar i kommunal utdebitering.

Inkomst före skatt 1974	Procentuell ökning i inkomst efter skatt på grund av skattesänkning (d)				Elasticitet i inkomst efter skatt (e)			
	Kommunal utdebitering							
	24:25	+1:50	+2:00	+2:50	24:25	+1:50	+2:00	+2:50
10.000	8,5	7,6	7,3	7,0	0,82	0,81	0,81	0,80
20.000	5,4	3,9	3,4	2,9	0,88	0,87	0,87	0,87
30.000	5,2	3,5	2,9	2,3	0,82	0,81	0,81	0,81
35.000	6,2	4,3	3,6	3,0	0,78	0,77	0,77	0,77
40.000	7,2	5,2	4,5	3,8	0,72	0,71	0,71	0,71
50.000	9,7	7,4	6,6	5,9	0,69	0,68	0,68	0,68
70.000	8,3	5,7	4,8	3,9	0,68	0,67	0,66	0,66
100.000	6,4	3,3	2,2	1,2	0,58	0,57	0,56	0,56

Anm. 1 Tabellen avser löntagare utan förvärvsavdrag och sk hemmaka-avdrag.

Anm. 2 Elasticiteten i inkomsten efter skatt (e) anger det utbyte man i resp skattesystem erhåller vid en löneökning. $e = 0,8$ anger t ex att inkomsten efter skatt ökar med 8 procent om lönen ökar med 10 procent.

Den slutliga procentuella ökningen i löntagarens inkomst efter skatt mellan 1974 och 1975 ges alltså av d plus produkten av löneökningen och e . Den reala ökningen i inkomsten efter skatt erhålls om man från denna summa drar inflationstakten (i).

Det är av intresse att beräkna den löneökning som vid olika inkomstnivåer krävs för att löntagarna skall uppnå oförändrad real inkomst efter skatt. Denna löneökning, som vi kan beteckna r , beräknas med formeln

$$r = \frac{i-d}{e}$$

I tabell 4 redovisas storleken på r vid olika inflationstakter och under

antagandet att kommunalskatten höjs med 1:50. Om priserna under 1975 stiger med 10 procent kan vi dra slutsatsen att det krävs inkomstökningar varierande mellan 3 och 12 procent för att hålla de reala inkomsterna efter skatt oförändrade jämfört med 1974. Om vi inskränker oss till normala inkomstlägen för heltidsarbetande arbetare observerar vi att det krävs löneökningar på 6 å 8 procent för att vid en inflationstakt på 10 procent uppnå detta.

Höjningarna av arbetsgivareavgifterna medför att mot de löneökningar (r) som ger oförändrade reala inkomster efter skatt för löntagarna svarar lönekostnadsökningar för företagen som ligger klart högre. Detta illustreras i tabell 5. Tabellen anger att företagen vid en inflationstakt på 10 procent får lönekostnadsökningar på 10-12 procent för heltidsarbetande löntagare om dessa skall få behålla oförändrade reala inkomster efter skatt mellan 1974 och 1975.

Tabell 4 Procentuella löneökningar (r) som krävs för oförändrad real inkomst efter skatt år 1975 vid olika inflationstakt. Kommunal utdebitering 25:75.

Inkomst före skatt 1974	Inflationstakt i procent		
	8	10	12
10.000	0,46	2,92	5,39
20.000	4,70	6,99	9,29
30.000	5,59	8,05	10,52
35.000	4,85	7,44	10,03
40.000	4,00	6,80	9,61
50.000	0,87	3,80	6,73
70.000	3,53	6,54	9,55
100.000	8,32	11,86	15,39

Anm. 1 Tabellen avser löntagare utan förvärsavdrag och sk hemmakeavdrag.

Anm. 2 $r_i = \frac{i-d}{e}$. $i = 8, 10, 12$.

Tabell 5 Procentuella lönekostnadsökningar för företagen som innebär oförändrad real inkomst efter skatt för löntagarna 1975. Kommunal utdebitering 25:75.

Inkomst före skatt 1974	Procentuell höjning av lönekostnad p g a höjda arbetsgivaravgifter	Lönekostnadsökning vid oförändrade reala inkomster efter skatt		
		Inflationstakt i procent		
		8	10	12
10.000	3,7	4,16	6,62	9,09
20.000	3,6	8,30	10,59	12,89
30.000	3,5	9,09	11,55	14,02
35.000	3,5	8,35	10,94	13,53
40.000	3,5	7,50	10,30	13,11
50.000	3,5	4,37	7,30	10,23
70.000	2,9	6,43	9,44	12,45
100.000	2,1	10,42	13,96	17,49

Anm. 1 Tabellen avser löntagare utan förvärsavdrag och s k hemmakeavdrag.

Anm. 2 Lönekostnadsökningarna har erhållits genom att vi till utfallen i tabell 4 adderat de procentuella lönekostnadsökningar som de höjda arbetsgivaravgifterna innebär.

5. Hushållssektorns samlade köpkraftsutveckling

a) Analysmetod

När ett skatteunderlag förändras vid givna skattesatser uppkommer en förändring i skattebeloppet. Denna effekt brukar betecknas som ett resultat av skatteautomatik. Förändringar i skattepolitiska handlingsparametrar genom särskilda beslut uppfattas som skattepolitiska åtgärder. I vår analys av förändringen i hushållens samlade inkomstsumma efter skatt mellan 1974 och 1975 skall vi arbeta med dessa distinktioner. Den slutliga förändringen uppkommer då som ett nettoresultat av åtgärder respektive automatik.

Nettoförändringen i skattebeloppet mellan åren t och $t+1$ kan schematiskt tecknas på följande sätt:

$$\Delta T = (R_{t+1}; \psi_{t+1}) - (R_t; \psi_t) \quad (1)$$

Uttrycket $(R_t; \psi_t)$ anger här skatteutfallet år t som en funktion av skattestrukturen R_t och inkomstfördelningen ψ_t . En uppdelning av ΔT i en åtgärdseffekt och en automatikeffekt kan ske på följande sätt:

$$\Delta T = \underbrace{(R_{t+1}; \psi_{t+1}) - (R_t; \psi_{t+1})}_{\text{åtgärdseffekt}} + \underbrace{(R_t; \psi_{t+1}) - (R_t; \psi_t)}_{\text{automatikeffekt}} \quad (2)$$

Automatikeffekten är då värderad vid skattesystemet år t (1974) medan åtgärdseffekten är värderad vid inkomstfördelningen år $t+1$ (1975). Det vanliga vid finanspolitisk analys av åtgärdernas effekter är att åtgärderna värderas vid år t 's inkomstfördelning.¹⁾ Den mätmetod som anges av ekvation 2 har emellertid den fördelen att man undviker den residualterm (interaktionseffekt mellan åtgärder och automatik) som annars skulle uppstå.²⁾

De empiriska beräkningarna av åtgärdseffekter enligt ekvation 2 har utförts med den simuleringsmodell som presenteras i Jakobsson & Normann (1974a). Från skatteutfallen år 1975 beräknade vid alternativa skattesystem har vi dragit skatteutfallet 1974. Beräkningarna för 1975 bygger på en prognos av inkomstfördelningen för detta år.

Automatikeffekten anger, som vi påpekat, effekterna av att inkomsterna förändras mellan åren. Därvid är förutom inkomstnivån även förändringar i inkomstfördelningens struktur av intresse. I själva verket är det vid en analys av automatikeffekten av betydelse att skilja mellan följande aspekter på inkomstfördelningens förändring:

1) Jfr Jakobsson & Normann (1974a) kapitel 6.

2) Op.cit. kapitel 6.

1. förändring i medelinkomst ($\frac{\Delta m}{m}$)
2. förändring i inkomsternas relativa fördelning
3. förändring i antal beskattningseenheter ($\frac{\Delta N}{N}$)

I de empiriska beräkningar som presenteras här har vi bortsett från effekterna av förändringar i inkomsternas relativa fördelning. Dessa effekter brukar som regel vara små. Den formel vi använt vid beräkningarna av automatikeffekten kan därför skrivas

$$\frac{\Delta T}{T_t} = \frac{\Delta N}{N_t} + E_t \cdot \frac{\Delta m}{m_t} \quad (3)$$

där E_t står för makroelasticiteten i inkomstskattebeloppet med avseende på inkomstsumman före skatt.¹⁾ Denna elasticitet har för 1974 beräknats till 1,64.²⁾ Vi har genomgående antagit att antalet beskattningseenheter mellan 1974 och 1975 kommer att öka med 2,6 procent. Detta antagande baserar sig på observationer av utvecklingen under slutet av 60-talet och början av 70-talet.

Vi har valt att presentera beräkningar för nominella löneökningstakter på 8, 10 respektive 12 procent. När vi sätter $\frac{\Delta m}{m}$ lika med dessa ökningstal implicerar detta att vi antar att andra inkomstslag än löneinkomster ökar i samma takt.

b) Resultat

I tabell 6 presenteras de beräknade makroeffekterna av skatteomläggningen. Man observerar att utredningens skattesänkingsförslag vid

1) Vid beräkningar av automatikeffekter är det vanligt att ansätta elasticiteten E direkt på den uppskattade totala förändringen i inkomstsumman mellan åren. Detta innebär emellertid, som visas i Jakobsson & Normann (1974a) kap 6, att man överskattar skatteintäkternas förändring om antalet inkomsttagare ökar mellan åren. På den del av ökningen i inkomstsumman som genereras av ett ökat antal inkomsttagare verkar nämligen en elasticitet = 1 under det att på den del av ökningen som beror på ökad medelinkomst verkar en elasticitet av storleksordningen 1,6. Betydelsen av det sagda har också framhållits av Wellink (1974).

2) Motsvarande elasticitet har för 1975 beräknats till 1,68. Vi har då räknat med utredningens förslag till nytt skattesystem (behållet avdrag för sjukförsäkringsavgifter), en kommunal utdebitering på 25:75 samt en prognos på 1975 års inkomstfördelning. Makromarginalsikten beräknas med samma förutsättningar bli 53 procent 1975. För 1974 har

oförändrad kommunal utdebitering år 1975 skulle ge 7,2 miljarder kronor lägre skatt än 1974 års skattesystem. Vi har då räknat med att avdraget för sjukförsäkringsavgifter behålls. Detta utfall av reformen ligger betydligt högre än vad utredningen beräknade (4,7 miljarder). I huvudsak beror differensen på att utredningen beräknade effekterna vid slopat avdrag. En mindre del av skillnaden torde emellertid förklaras av andra faktorer. Vi erinrar oss att vi, när skatteförslaget granskades på mikronivå, kom fram till att detta vid oförändrad utdebitering och slopat avdrag gav ungefär samma utfall som vad behållet avdrag och en utdebiteringshöjning med 1:50 skulle ge. Överensstämmelsen mellan de bägge systemen var stor i alla inkomstlagen utom de högsta. Skillnader i höga inkomstlagen är emellertid av liten betydelse när man jämför makroutfall. Av detta drar vi två slutsatser. För det första att ett slopande av avdraget för sjukförsäkringsavgifter statsfinansiellt betyder ungefär lika mycket som en höjning i kommunal utdebitering med 1:50, dvs ca 1,8 miljarder kronor. För det andra att skillnader i förutsättningar om inkomstfördelningens utseende 1974 och framförallt 1975 samt skillnader av modellteknisk natur ger oss en 0,7 miljarder högre skattning än utredningen av förslagets effekter vid slopat avdrag.

Tabell 6 Åtgärdseffekter mellan 1974 och 1975 vid olika antaganden om kommunal utdebitering.

Ökning i kommunal utdebitering jämfört med 1974	Skattesänkande åtgärdseffekt milj kr
0	7.211
1:50	5.371
2:00	4.754
2:50	4.144

Anm. 1 Beräkningarna baserade på utredningsförslaget till skatteomläggning med bibehållet avdrag för sjukförsäkringsavgifter 1975.

Anm. 2 Åtgärdernas effekt värderade vid en prognos på 1975 års inkomstfördelning.

Tabell 7 Automatikeffekter mellan 1974 och 1975 vid olika antaganden om inkomstutvecklingen.

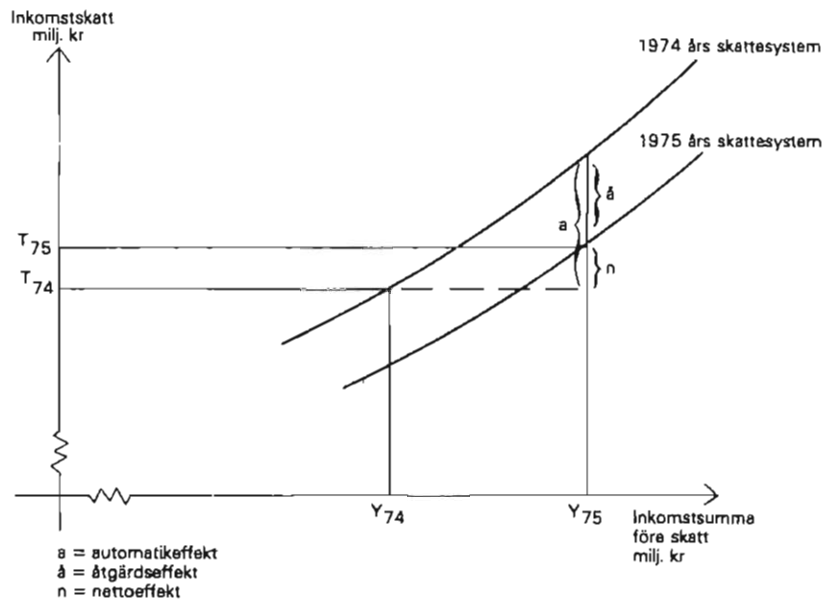
Procentuell ökning i medelinkomst	Skattehöjande effekt av		Total automatikeffekt	
	Ökat antal beskattningseinheter procent (1)	Höjd medelinkomst procent (2)	I procent kol 1+2 (3)	I milj.kr (4)
8	2,6	13,1	15,7	7.508
10	2,6	16,4	19,0	9.807
12	2,6	19,7	22,3	10.665

Anm. 1 Värdena i kolumn 2 erhålls som produkten mellan skatteelastisiteten 1974 (= 1,64) och ökning i medelinkomst.

Anm. 2 Det totala inkomstskattebeloppet har för 1974 beräknats till 47.824 milj.kr.

Våra beräkningar av automatikeffekter presenteras i tabell 7. Det framgår att vid en löneökning på 10 procent skulle 1974 års system öka skatterna 1975 med 19 procent eller ca 9,8 miljarder kronor. Nettoeffekten på skattebeloppet skulle då vid en utdebiteringshöjning på 1:50 bli en ökning med 4.436 (= 9.807 - 5.371) miljarder kronor.

Figur 1 illustrerar vårt sätt att mäta effekter av åtgärder och automatik. De heldragna kurvorna i figuren anger makrosamband mellan skattebelopp och inkomstsumma vid fixerade skattesystem. Den övre kurvan anger makroskattefunktionen vid 1974 års skattesystem och den lägre motsvarande funktion vid 1975 års skattesystem. T_{74} och T_{75} anger skatteutfallen vid de totala inkomstsummorna 1974 (Y_{74}) respektive 1975 (Y_{75}). Automatikeffekten anges av sträckan a medan å anger åtgärdseffekten. Nettoökningen av skattebeloppet mellan 1974 och 1975 anges således av sträckan n.

Nettoökningarna i skattebeloppet med de antaganden vi gjort redovisas i tabell 8. Vid en löneökning på 8 procent och oförändrad kommunal utdebitering kommer inkomstskatten mellan 1974 och 1975 att höjas med 297 milj kronor. Om utdebiteringen höjs med 2:50 kommer vid samma löneökningstakt skatten att höjas med 3.364 milj kronor. Det framgår av tabellen att inkomstskatten kommer att höjas vid samtliga antagna kombinationer av löneökningstakt och kommunala utdebiteringar.

Hushållens inkomstsumma efter skatt har för 1974 beräknats till 95,7 miljarder kronor. I tabell 9 anges den procentuella ökningen i denna inkomstsumma vid alternativa skattesystem och löneökningstakter under

1975. En löneökning på 8 procent ökar inkomstsumman efter skatt med 15.6 procent vid oförändrad kommunal utdebitering. Om utdebiteringen höjs med 2:50 blir ökningen i stället 12.4 procent.

Tabell 8 Ökning i inkomstskattebeloppet mellan 1974 och 1975 (milj.kr)
Olika antaganden om inkomstutveckling och kommunal utdebitering.

Procentuell ökning i medelinkomst	Förändring i kommunal utdebitering jämfört med 1974			
	0	1:50	2:00	2:50
8	297	2.137	2.754	3.364
10	2.596	4.436	5.053	5.663
12	3.454	5.294	5.911	6.521

Anm.: Tabellen är framställd med hjälp av de angivelser om åtgärds- och automatikeffekternas storlek som finns i tabellerna 6 och 7.

Tabell 9 Procentuell nettoökning i hushållssektorns inkomster efter skatt mellan 1974 och 1975. Löpande priser. Olika antaganden om inkomstutveckling och kommunal utdebitering.

Procentuell ökning i medelinkomst	Förändring i kommunal utdebitering jämfört med 1974			
	0	1:50	2:00	2:50
8	15.6	13.7	13.0	12.4
10	16.2	14.3	13.6	13.0
12	18.3	16.4	15.7	15.1

Anm.: Hushållens inkomstsumma efter skatt har för 1974 beräknats till 95.690 milj kronor.

Låt oss nu göra ett räkneexempel. Antag att vi under 1975 får en "internationellt bestämd" inflationstakt på ca 7 procent. Om exportföretagen ökar sin produktivitet med 5 procent skulle det enligt ett vanligt betraktelsesätt finnas ett utrymme för ökade lönekostnader på ca 12 procent utan att vinstmarginalerna förändras. En löneökning på 8 procent betyder då, när hänsyn tas till de höjda arbetsgivareavgifterna, att detta utrymme ungefärligen tas i anspråk. Låt oss också anta att den genomsnittliga kommunala utdebiteringen i landet höjs med 1:50. Vi förutsätter vidare att regeringen vidtar sådana finanspolitiska åtgärder att inflationen i Sverige stannar på 7 procent. Hushållens reala inkomster efter skatt kommer då enligt tabell 9 att öka med 6.7 procent. Det är emellertid inte klart att det går att hålla inflationen i Sverige på en så "låg" nivå som 7 procent. Blir den i stället 9 procent kommer inkomstsommans reala ökning efter skatt att inskränka sig till 4.7 procent.

Siffrorna i tabell 9 tyder på att det är mycket sannolikt att hushållssektorn i sin helhet under 1975 får en ökad real köpkraft jämfört med 1974. Detta intryck skulle troligen förstärkas om vi tagit med transfereringarna i bilden. En viktig fråga är då vilket genomslag detta får i form av ökad konsumtion av varor och tjänster. Vid konstant sparkvot kommer en given procentuell ökning i den disponibla inkomsten att motsvaras av en lika stor ökning i efterfrågan. Nu innebär den föreslagna skatteomläggningen en sänkning av skattesystemets progressivitet.¹⁾ Detta gör det tänkbart att omläggningen tagen för sig skulle innebära en tendens till fallande sparkvot.²⁾ Man kan emellertid också tänka sig faktorer som verkar i motsatt riktning vilket gör det svårt att hävda något bestämt om sparkvotens utveckling under 1975.

1) Se Jakobsson & Normann (1974b).

2) Se Jakobsson (1974).

Tillägg till Bilaga C

Enligt uppgifter i radio/TV och press den 9 oktober kommer det skattepaket som framläggs för höstriktsdagen att innehålla förslag till slopande av avdragsrätten för sjukförsäkringsavgifter vid 1976 års taxering. I detta appendix presenteras därför vissa beräkningar där hänsyn tas till detta nya element i skatteomläggningen för 1975.

I tabell 10 anges verkningarna i olika inkomstlagen av att avdragsrätten slopas. Tabellerna 11-13 ersätter då tabellerna 2, 4 och 9.

Tabell 10 Effekt på skatteomläggningen av slopat avdrag för sjukförsäkringsavgifter

Arbetsinkomst 1000-tal kr	Effekt på skatten av slopat avdrag
10	130
20	190
30	290
40	410
50	540
70	690
100	790

Anm 1. Siffrorna hämtade ur SOU 1974:20 (texttabell sid 141).

Tabell 11 Effekter på Hogauppgörelsen av höjningar i de kommunala skattesatserna. Slopade avdrag för sjukförsäkringsavgifter.

Inkomst före skatt 1000-tal kr	Skattesänkning i kronor jämfört med 1974 års system			
	Kommunal utdebitering			
	24:25	+1:50	+2:00	+2:50
10	557	48	459	435
20	612	392	319	246
30	797	429	306	183
40	1 343	878	706	534
50	2 249	1 585	1 363	1 142
70	2 313	1 351	1 031	710
100	2 100	688	218	- 253

Tabell 12 Procentuella löneökningar (r) som krävs för oförändrad real inkomst efter skatt år 1975 vid olika inflationstakt. Kommunal utdebitering 25:75. Slopät avdrag för sjukförsäkringsavgifter.

Inkomst före skatt 1974	Inflationstakt i procent		
	8	10	12
10	2.5	4.9	7.4
20	6.2	8.5	10.8
30	7.3	9.8	12.2
40	6.3	9.2	12.0
50	3.7	6.6	9.6
70	6.4	9.4	12.4
100	11.4	14.9	18.4

$$r_i = \frac{i-d}{e}$$

Tabell 13 Procentuell nettoökning i hushållssektorns inkomster efter skatt mellan 1974 och 1975. Löpande priser. Olika antaganden om inkomstutveckling och kommunal utdebitering. Slopät avdrag för sjukförsäkringsavgifter.

Procentuell ökning i medelinkomst	Förändring i kommunal utdebitering jämfört med 1974			
	0	1:50	2:00	2:50
8	13.7	11.8	11.1	10.5
10	14.3	12.4	11.7	11.1
12	16.4	14.5	13.8	13.2

Anm: Se tabell 9.

Referenser

Jakobsson, U., 1974: Skatter, disponibla inkomster och sparande. Industrikonjunkturen, Ekonomiska Utredningsrapporter, nr 9, bilaga 2, Sveriges Industriförbund, Stockholm.

Jakobsson, U. & Normann, G., 1974a: Inkomstbeskattningen i den ekonomiska politiken. En kvantitativ analys av systemet för personlig inkomstbeskattning 1952-1971, Industriens Utredningsinstitut, Stockholm.

Jakobsson, U. & Normann, G., 1974b: Avvägningen mellan marginaleffekter och utjämnings effekter - en diskussion kring skatteutredningens förslag. Skattenytt (kommande).

SOU 1974:20: Förslag till skatteomläggning m m.

Wellink, N., 1974: Sensitivity of Personal Income Tax Revenue, National Tax Journal, Vol XXVII, No 2.